

“Toekomstvisie werpt vruchten af”

Het jaar 2008 is door de Verenigde Naties uitgeroepen tot het Jaar van de Sanitatie. Een belangrijke stap, enerzijds omdat het dit onderwerp internationaal uit de taboesfeer haalt, anderzijds omdat betere sanitaire voorzieningen ook effect hebben op het gebied van bijvoorbeeld gezondheid, scholing en productiviteit. “Belofte maakt schuld”, zei Willem-Alexander zeer nadrukkelijk tot de Nederlandse watervertegenwoordigers bij de officiële opening van dit Jaar. Belangrijke vraag is dus hoe de watersector deze oproep gaat beantwoorden. Hoe denken wij de toegezegde inspanning te gaan realiseren? Een centrale rol hierbij wordt steeds meer vervuld door het Netherlands Water Partnership (NWP). Aanleiding voor een gesprek met de oprichter en directeur Jeroen van der Sommen in zijn kantoor in het pand van UNESCO-IHE in Delft.

Hoe is het NWP ontstaan?

“Het NWP is in 1999 van start gegaan. De oprichting ervan was een uitvloeisel van het eerste Wereld Water Forum dat in 1997 in Marrakech in Marokko gehouden werd. Daar was duidelijk dat water steeds belangrijker wordt op de wereld. Voor de Nederlandse deelnemers aan dat WWF was ook duidelijk dat wij de Nederlandse inbreng beter zouden moeten organiseren als wij internationaal op watergebied een rol zouden willen spelen.”

“Eigenlijk zijn er na Marrakech drie dingen gebeurd: de Stichting NWP is opgericht, het tweede WWF in 2000 is naar Nederland gehaald en vijf ministeries zijn hun internationale waterbeleid op elkaar gaan afstemmen in Partners voor Water: Verkeer & Waterstaat, VROM, LNV, Economische Zaken en Buitenlandse Zaken.”

“Het NWP staat op drie peilers: informatievoorziening, evenementen en ‘business development’. Informatievoorziening houdt in dat bekend is wie wat waar doet op watergebied. Wij houden dat bij en verspreiden die informatie. Evenementen wil zeggen dat wij vanuit de sector als geheel onze inbreng op bijvoorbeeld de wereldtentoonstelling in Zaragoza coördineren, met alle betrokken partijen aan missies deelnemen en na een ramp als in New Orleans tot een gezamenlijke aanpak komen. Nederland komt dan sterker over. Bovendien plukken wij zo meer vruchten van onze inbreng. ‘Business development’ heeft als doel dat we onze deelnemers uit zowel de ‘profit’ als ‘non-profit’-sfeer ondersteunen in hun aanpak.”

In de beginfase ervoer ik bij jullie weinig belangstelling voor beheer.

“Wij hebben in Nederland alle vormen van waterbeheer bij de overheid ondergebracht. Ik was nog maar net begonnen in 1999 toen ik een delegatie van de Wereldbank op bezoek kreeg, die kwam kijken of wij hier bedrijven hadden die zij als alternatief voor bijvoorbeeld Veolia zouden kunnen inschakelen. De Wereldbank zat toen nog helemaal op de toer van de privatisering

Jeroen van der Sommen.

van de waterbedrijven. Men was erg teleurgesteld om te merken dat wij zulke bedrijven niet hadden. Op de bijeenkomst verleden zomer bij Waternet hebben wij gehoord hoe de Wereldbank van beleid veranderd is en nu op het spoor zit dat elke vorm van aanpak goed is als het maar lokaal resultaat heeft. Dat komt natuurlijk ook omdat de problemen alsmat groter worden. Eerst waren het vooral watervervuiling en overexploitatie, de leegloop van het platteland en daarmee het ontstaan van de megasteden, nu is daar de klimaatverandering bij gekomen. Door die koerswijziging is er meer belangstelling voor onze aanpak van het beheer gekomen. Wij brengen zelf nu de vier wezenlijke spelers (de overheid, ngo's, kennisinstellingen en het bedrijfsleven inclusief de adviesbureaus) bij elkaar. Alleen samen kun je de Nederlandse kennis en ervaring goed inzetten in het buitenland.”

Wat houdt dat bij elkaar brengen in?

“Wij hebben een toekomstvisie ontwikkeld en zijn bezig met de implementatie daarvan.

Die toekomstvisie spitst zich toe op vier onderwerpen. Het eerste is het ontwikkelen van innovatieprogramma's voor delta- en watertechnologie. Op het gebied van de watertechnologie zijn wij inmiddels het verst. Daar zijn vier vervolgstappen gezet. Het TTI-Water is van start gegaan als virtueel topinstituut. Niet één gebouw, wel één organisatie. Innowater is opgezet, een fonds waaruit de doorontwikkeling van ideeën betaald kan worden. De tijd die je nodig hebt om van een eerste ontwerp tot een marktproduct te komen. Een fonds waarin jaarlijks vijf miljoen euro beschikbaar is. Stap drie is de vorming van een garantiefonds, dat de risico's afdekt die publieke organisaties lopen wanneer zij zich op de markt bewegen. Risico's die terecht niet afgewenteld mogen worden op de gebonden klant. De vierde is een exportfonds, waaruit voor bedrijven kosten betaald kunnen worden die zijzelf redelijkerwijs niet kunnen dragen als zij een product op een buitenlandse markt willen zetten.”

“Volgende vraag is: hoe pas je al die regelingen effectief toe in een traject? Wij hebben nu in de twee eerste plannen aangegeven wat allemaal nodig is om ergens een positie te krijgen, één voor de Verenigde Staten en één voor de Arabische Emiraten. Onze inbreng in de VS lijkt een succes te worden vanwege de inzet in New Orleans. Wij hebben hiervoor de bestaande relaties van Rijkswaterstaat benut; Bert Keijts als directeur-generaal gevraagd te bemiddelen en het bedrijfsleven erbij gehaald. Eerst voor noodvoorzieningen ter plekke, toen om hier naar onze aanpak te komen kijken - waarbij de kroonprins gastheer was - en vervolgens voor de plannen voor alles wat daar nodig is.” “Californië en Florida zijn inmiddels gevolgd. De opdrachten komen nu binnen: Fugro voert dijkinspecties uit, Arcadis en Haskoning doen veel engineering- en planningsprojecten en Deltares is nu ook actief in het gebied. De kracht van onze aanpak is dat niet één partij zijn vlag aan een succes verbindt, maar dat wij dit samen als Nederland doen. Dat is ook de stemming in de VS: we want the Dutch. Zo hebben we onlangs een grote opdracht afgerond voor het US Army Corps, waarin een groep Nederlandse deskundigen een unieke aanpak voor New Orleans heeft uitgewerkt. Op het gebied van de deltattechnologie willen wij net zoiets tot stand brengen als bij de watertechnologie. Je ziet dat ook terugkeren in de Watervisie die het kabinet eind vorig jaar presenteerde.”

Jullie tweede toekomstveld is Partners voor Water.

“Vroeger vond de coördinatie van het werk van de vijf betrokken ministeries plaats bij Rijkswaterstaat. Mark Dierikx, voormalig DG Water, heeft dat dichterbij de sector gelegd. Simon Warmendam, programmamanager bij Partners voor Water, zit nu bij

CV

1957 geboren te Heerlen
 1976-1981 studie geologie in Groningen en geohydrologie in Amsterdam
 1981-1991 IWACO, geohydrologische projecten in het buitenland
 1991-1998 IWACO, hoofd vestiging Maastricht
 1999-heden NWP, grondlegger en directeur

ons op kantoor en de verantwoordelijkheid voor de werkvelden beleidsafstemming en samenwerking ligt bij ons. Recent kwam er naar aanleiding van overstromingen in Mexico een vraag om bijstand vanuit Nederland. Wij hebben toen een waterspecialist op identificatiemissie gestuurd om de problemen te bezien en een voorstel te doen voor eventuele maatregelen. Omdat 175 bedrijven en organisaties lid zijn van het NWP kunnen wij uit een veel bredere achterban putten dan de ministeries."

Zijn ook banken lid van het NWP?

"Jazeker, bijvoorbeeld SNS Assetmanagement en de Rabobank. Juist bij de banken vindt een mooie ontwikkeling plaats. Vroeger deden zij alleen mee in grote projecten van meer dan 50 miljoen euro. Tegenwoordig zijn zij ook bereid om microkredieten voor waterprojecten ter beschikking te stellen. Voor het slaan van een waterpomp, het opzetten van een toiletgebouw of een kleine waterzuivering waarmee heel lokaal drinkwater gemaakt kan worden. Kleine projecten die geld genereren, waarmee het krediet terugbetaald kan worden. De koningin is net met Willem-Alexander en Maxima in India op bezoek geweest. Daar beginnen deze microkredieten voor de watersector (wat nieuw is!) nu op kleine schaal te lopen. Er zijn grote programma's in voorbereiding, wij zijn ook bezig met een heel andere benadering." "Ik was twee jaar geleden op de jaarlijkse waterdagen in Stockholm. Daar was een topman op het gebied van internet die aangaf dat hij bereid was zijn kennis op het voor hem totaal ongekende gebied 'water' in te zetten. Wij hebben een programma AKVO (water in het Esperanto) opgezet: een praktische kennisbank (een soort wikipedia voor water en sanitaire voorzieningen), een betalingsmechanisme en een monitoringsfaciliteit die het hele traject tussen donor en ontvanger kortsluit."

Heb je een voorbeeld?

"Ik kan het je laten zien. Deze ondernemer wil een waterwinkel opzetten. Hij geeft aan wat hij wil, waar, hoever hij al is, hoeveel geld hij al heeft, hoeveel hij nog nodig heeft. Wij vragen ondertussen referenties van een Field Partner, een grote organisatie die in het betreffende land werkzaam is en een oordeel kan geven over betrouwbaarheid, levensvatbaarheid, etc. Als iemand het gevraagde

geld, vaak bedragen van 1.000 of 2.000 euro, ter beschikking stelt, kan hij via foto's op internet de voortgang volgen, een reactie krijgen op de gang van zaken. Dat is een totaal andere benadering. Je hebt dan geen grote missies van dure deskundigen nodig, je krijgt geen rapporten die niemand leest. Als financier of als ngo kun je zulke projecten dan heel nauwkeurig volgen. Je kunt ook zien wat anderen doen en daarvan leren." "Vrijwilligers zijn nu bezig om deze kennisbank te vullen. IHE, IRC en ons ngo-platform doen mee. Onderdelen worden nog verfijnd, maar deze benadering opent enorme mogelijkheden. Wij hebben deze aanpak in Stockholm gepresenteerd. Iedereen was enthousiast."

Kan deze aanpak een structurele benadering worden?

"Ja, ze zal de hele manier van werken in de ontwikkelingssector op zijn kop zetten. Het is ook veel efficiënter. De Wereldbank hanteert als gegeven dat bij een project 30 procent van het geld ergens blijft hangen. Dat is hier niet het geval. En de grote infrastructurele voorzieningen alsnog nieuw aanleggen, kun je eigenlijk wel vergeten. Dat lukt niet. Philips heeft nu een 'personal water factory' ontwikkeld, een klein senseo-achtig apparaat waarmee je uit vuil water drinkwater kunt maken. Dat is de toekomst, ook in de grote steden, evenals kleinschalige lokale toiletvoorzieningen."

Denk jij dat Nederland zijn bijdrage aan de millenniumdoelen kan realiseren?

"Dat is ons derde actieveld. De waterbedrijven ontwikkelen steeds meer activiteiten. Het Akkoord van Schokland is gesloten (zie H₂O nr. 2). Het kabinet heeft zijn Watervisie gepresenteerd. Er is nu dus een duidelijke basis van waaruit wij kunnen werken. Om de millenniumdoelen te realiseren, zullen wij nieuwe wegen moeten zoeken, ook buiten de watersector. Ik denk ook aan Water Operation Partnerships (WOP's, zie H₂O nr. 2), een soort 'twinning plus' waarbij niet alleen onze waterbedrijven, maar ook ingenieursbureaus en ngo's betrokken worden om de lokale beheerders te ondersteunen met beheersadviezen, opleiding en uitgewerkte plannen voor verbetering en uitbreiding. Uiteindelijk heeft onze inzet alleen effect als de lokale beheerder het oppakt en overneemt." "En zo'n Jaar van de Sanitatie is ontzettend belangrijk. Mijn ervaring is dat politici weigeren over goede sanitaire voorzieningen overal in de wereld te praten. Met dat onderwerp kun je niet scoren, dat is taboe. Als onze kroonprins daar wel open over praat, dan haalt hij het uit de taboesfeer. En als de kroonprins van Japan dat ook gaat doen, zijn wij nog een stap verder. Dan heb

je kans dat het probleem wereldwijd gezien en erkend wordt."

Wat is jullie vierde aandachtsgebied?

"Dat is de Human Capital Roadmap Water. Wij moeten veel meer jongeren voor water interesseren. Wij ontwikkelen daar met het Platform Betatechniek een programma voor. Mensen met ervaring moeten op scholen hun verhaal gaan brengen. Studenten van het IHE kunnen vertellen over de situatie in hun land en waarom zij naar Delft gekomen zijn. Scholen moeten uitgenodigd worden op installaties en in bedrijven te komen kijken. Met TV-spotjes komen wij er niet. Mensen moeten hun enthousiasme overbrengen. Het is echt een punt van grote zorg."

Wat is jouw loopbaan tot dusverre?

"Ik ben in 1957 in Heerlen geboren. Van 1976 tot 1981 heb ik gestudeerd: geologie in Groningen en geohydrologie in Amsterdam. Vanaf 1981 heb ik tien jaar voor IWACO in het buitenland gewerkt, in Mozambique, India, Indonesië en India. In 1991 ben ik teruggekomen naar Nederland. Hier heb ik het nieuwe IWACO-kantoor in Maastricht opgezet. Daar hielden wij ons bezig met de Grensmaas e.d. Toen Haskoning IWACO overnam, hebben we de twee regionale kantoren in Maastricht samengevoegd. Daarna stond ik open voor een andere baan. Het NWP was toen in oprichting. Ik ben daarvoor benaderd en directeur geworden."

"Onze gezamenlijke inbreng in de VS is een succes"

Wil Segeren bood me een kamer met een computer aan bij het IHE. Zo zijn wij hier terechtgekomen. Vanaf 1999 heb ik het NWP opgebouwd. Ik geloof heilig in samenwerking en ik zie ook de resultaten daarvan komen."

"Ik realiseer mij wel dat wij als Nederland ook onze beperkingen hebben. We hebben een publieke watersector die in het buitenland nauwelijks risico mag lopen en een grote groep MKB-bedrijven die het aan slagkracht ontbreekt. Maar door het samenspel van overheid, bedrijfsleven, kennisinstututen en maatschappelijke organisaties kunnen we ons presenteren als een krachtige en innovatieve Nederlandse watersector. Zo dragen we niet alleen bij aan de oplossing van de internationale waterproblemen, maar versterken we bovendien onze positie."

Maarten Gast